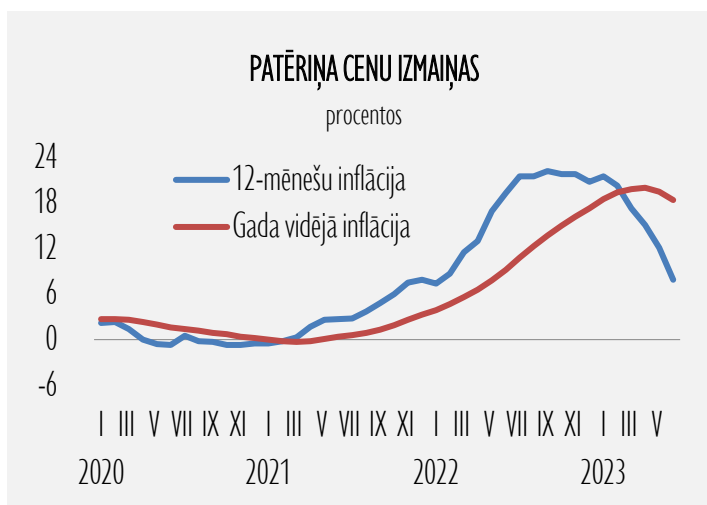

Par patēriņa cenām 2023. gada jūnijā

2023. gada jūnijā straujākais cenu samazinājums mēnešu griezumā kopš 1993. gada augusta.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2023. gada jūnijā, salīdzinot ar maiju, patēriņa cenu līmenis samazinājās par 1,4 %. Precēm tas samazinājās par 2 %, bet pakalpojumiem pieauga par 0,5 %.

Jūnija mēnesim ir raksturīgs cenu pieaugums, ko tradicionāli nosaka patēriņa cenu kāpums pārtikai. Šogad cenas jūnijā samazinājās ļoti strauji, kas bija straujākais cenu kritums mēneša laikā kopš 1993. gada augusta. Straujo cenu samazinājumu ietekmēja cenu kritums energoresursiem, bet pārtikai cenas praktiski saglabājās iepriekšējā mēneša līmenī.

Lielākā samazinošā ietekme jūnijā bija cenu kritumam ar mājokli saistītiem energoresursiem, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 1,1 procentpunktu. Cenas samazinājās visiem galvenajiem energoresursu veidiem, bet lielākā ietekme bija cenu kritumam siltumenerģijai – par 14,2 %, ko galvenokārt noteica siltumenerģijas tarifu samazināšana Rīgā. Cenu kritums ar siltumapgādi saistītiem energoresursiem, kā šķeldai un dabasgāzei, ietekmēs cenu kritumu siltumenerģijai arī jūlijā, ņemot vērā informāciju par apstiprinātiem siltumenerģijas tarifu samazinājumiem vairākās pašvaldībās no 1. jūlija. Liela ietekme jūnijā bija arī cenu kritumam elektroenerģijai – par 5,4 %.

Degvielai cenas samazinājās ceturto mēnesi pēc kārtas. Cenas degvielai jūnijā samazinājās par 2,2 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,2 procentpunktiem. Cenas samazinājās gan dīzeldegvielai, gan benzīnam. Pēc strauja krituma iepriekšējā mēnesī, pasaules naftas cenas jūnijā samazinājās nedaudz – mēneša laikā vidēji par 1 %, jau otro mēnesi pēc kārtas *Brent* jēlnaftas vidējai mēneša cenai saglabājoties aptuveni 75 USD par barelu līmenī. Naftas cenu zemā līmenī noturēja dati par Ķīnas ekonomikas vājumu un ASV eksporta kritumu, kā arī vairāku Eiropas centrālo banku lēmumi turpināt procentlikmju paaugstināšanu, vairojot bažas par iespējamu recesiju un jēlnaftas pieprasījuma samazināšanos, neskatoties uz OPEC+ 4. jūnija sanāksmē panākto vienošanos 2024. gadā samazināt naftas ieguvī vēl par 1,4 miljoniem barelu dienā un Saūda Arābijas paziņojumu par ieguves apjoma samazināšanu jūlijā.

Akciju ietekmē cenas jūnijā samazinājās apģērbam un apaviem par 2,8%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,15 procentpunktiem.

Straujais cenu kāpums ir mitējies pārtikai. Cenas pārtikai jau otro mēnesi praktiski saglabājas nemainīgas – jūnijā cenām pārtikai kritums tāpat kā maijā – par 0,1 %. Lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam svaigiem dārzeņiem, savukārt lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam kartupeļiem. Jāatzīmē, ka pārtikas produktu cenas pasaulē turpina samazināties. Jūnijā tās samazinājās par 1,4 %, bet gada laikā bija vērojams kritums par 20,9 %. Cenu samazinājumu jūnijā noteica cenu kritums cukuram, augu eļļām, graudaugiem un piena produktiem, bet gaļai cenas praktiski nemainījās. Straujākais cenu kritums bija vērojams cukuram, pirmo mēnesi pēc strauja kāpuma pēdējos četros mēnešos, tomēr gada laikā cenas pieauga par 29,7 %. Cukura cenu kritumu noteica cukurniedru labās ražas perspektīvas Brazīlijā 2023./2024. gadam, kā arī zemāks pieprasījums, īpaši no Ķīnas. Augu eļļām cenu indekss sasniedza zemāko līmeni kopš 2020. gada novembra un gada laikā samazinājās par 45 %, ko turpināja noteikt vājš imports pieprasījums pasaulē un plašas eksporta piegādes. Cenas jūnijā turpināja samazināties visiem galvenajiem graudaugu veidiem. Kviešiem tās kritās par 1,3 %, ko noteica ražas novākšanas uzsākšana ziemeļu puslodes valstīs, plašās piegādes no Krievijas un uzlaboti ražas

apstākļi ASV. Kopumā graudaugu cenas pasaulē bija par 24 % zemākas nekā iepriekšējā gada jūnijā. Piena produktu cenu indeksa kritumu jūnijā turpināja noteikt cenu kritums sieram, galvenokārt pateicoties plašajām eksporta iespējām, ko nodrošināja Rietumeiropā sezonāli augstā piena ražošana un vājāki mazumtirdzniecības apjomi. Piena pulverim cenas nedaudz saruka, ko noteica mazāks pieprasījums Ziemeļāzijā un piegāžu apjoma kāpums no Jaunzēlandes. Savukārt sviesta cenas pieauga, ko noteica pieprasījuma kāpums tūlītējām piegādēm, īpaši no Tuvajiem Austrumiem, kā arī mazumtirdzniecības apjoma kāpums Rietumeiropā. No gaļas produktiem pasaules cenas jūnijā pieauga mājputnu gaļai un cūkgaļai, ko gandrīz kompensēja liellopu un aitu gaļas cenu kritums. Trešo mēnesi pēc kārtas cenas pieauga mājputnu gaļai, ko turpināja noteikt augstais pieprasījums pēc importa, īpaši no Āzijas, un bažas par iespējamām piegādes problēmām plaši izplatīto putnu gripas uzliesmojumu dēļ. Cūkgaļai cenu kāpumu ietekmēja ilgstošas saspringtās piegādes vadošajos ražošanas reģionos, īpaši ES. Savukārt liellopu un aitu gaļai cenas kritās piegāžu kāpuma no Austrālijas un Okeānijas dēļ.

Vērā ņemams cenu kritums jūnijā bija arī personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 3,5 %, kas kopējo cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu.

Lielākā palielinošā ietekme jūnijā bija cenu kāpumam pakalpojumiem par 0,5 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu. Lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam pārvadājumu pakalpojumiem, ko ietekmēja cenu pieaugums starptautiskiem lidojumiem. Būtiska ietekme bija arī cenu kāpumam ambulatoriem un ēdināšanas pakalpojumiem, mājokļa īres maksai, kā arī kompleksiem atpūtas pakalpojumiem. Savukārt cenas būtiski samazinājās kanalizācijas pakalpojumiem un izmitināšanai.

2023. gada jūnijā, salīdzinot ar iepriekšējā gada jūniju, patēriņa cenas pieauga par 7,9 %. Gada vidējā inflācija bija 18,4 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, būs vērojama arī to pakārtotā ietekme uz rūpniecības preču un pakalpojumu cenām. Ņemot vērā saspringto ģeopolitisko situāciju un inflācijas dinamikas bāzes efektu, 2023. gadā kopumā vidējā gada inflācija paredzama 9 % robežās.